

6

ΤΑ ΝΕΑ

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ
30-31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2023

Προβλέψεις
για το

2024

ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΚΟΥΡΚΟΥΛΑΣ

Μεσόγειος

Ειδικός σύμβουλος του ΕΥΡΩΜΕΠ, Διετέλεσε υφυπουργός Εξωτερικών και πρέσβης της ΕΕ

Η νότια γειτονιά μας στις φλόγες

Στο νοσοκομείο Νάσερ στο Χαν Γιουβίς, στη νότια Λωρίδα της Γάζας, η 36χρονη Παλαιστίνη Ινάς Αμπού Μασάμρ αγκαλιάζει τη σορό της πεντάχρονης ανιψιάς της Σαλί, η οποία σκοτώθηκε σε ισραηλινή επίθεση

Στις αρχές του 2023 οι προοπτικές για την πολιτάρχη περιοχή της Μεσογείου ήταν ήδη δυσόπιστες. Κανείς όμως δεν μπορούσε να προβλέψει τις ακόμα τραγικότερες εξελίξεις με την τρομοκρατική επίθεση στη Χαμάς στις 7 Οκτωβρίου και τη συνεχιζόμενη πολυαίμακτη πολεμική σύγκρουση και πρωτοφανή ανθρωπιστική καταστροφή στη Λωρίδα της Γάζας. Η Μεσόγειος, και ειδικότερα η Ανατολική Μεσόγειος, επιβεβαίωσε ότι μπορεί πάντα να μας εκπλήσσει και συνήθως να μας εκπλήσσει αρνητικά καθώς βρίσκεται σήμερα στη δίνη ενός εντεινόμενου χάους.

Η τάση οικονομικής, πολιτιστικής και πολιτικής σύγκλισης της νότιας όχθης της Μεσογείου

γύρω από ένα ευρωπαϊκό πρότυπο έχει αρχίσει να αντιστρέφεται εδώ και σχεδόν είκοσι χρόνια. Το όραμα της Ευρω-μεσογειακής συνεργασίας να γίνει η Μεσόγειος μια θάλασσα ειρήνης, σταθερότητας, συνεργασίας και ευημερίας για όλους τους λαούς της περιοχής και κατανόησης μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών με πλήρη σεβασμό του διεθνούς δικαίου έχει πλήρως καταρρεύσει, όπως έχουν καταρρεύσει και οι προσδοκίες για την επίτευξη βιώσιμης λύσης στο Παλαιστινιακό. Σήμερα η Μεσόγειος δεν αποτελεί μια θάλασσα που ενώνει αλλά ένα τέλχος που χωρίζει δύο κόσμους με τεράστιες ανισότητες.

Την τελευταία δεκαετία οι δύο όχθες της Μεσογείου όχι μόνο δεν πλησίασαν, αλλά αντίθετα απομακρύνθηκαν. Η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, οι πολιτιστικές και κοινωνικές αξίες, οι τρόποι διακυβέρνησης ή η δημογραφία ακολούθησαν διαφορετικούς δρόμους που ενίσχυσαν την αμνηχανία αλλά ακόμα και την εχθρότητα έναντι της Ευρώπης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας το κατά κεφαλήν εισόδημα για τους κατοίκους της Μεσογείου είναι 6 φορές χαμηλότερο από εκείνο της ΕΕ. Ο πληθυσμός της Ευρώπης γεννά γρήγορα, αυτός της νότιας όχθης της Μεσογείου είναι σαφώς πιο νέος: το 31% των ανθρώπων είναι κάτω των 14 χρόνων, έναντι 15% στην Ευρώπη. Από το 1990, ο πληθυσμός της ΕΕ έχει αυξηθεί κατά 6,5%, ενώ αυτός των δέκα χωρών της ανατολικής γειτονίας μας γνώρισε αύξηση 72%.

Η επιδείνωση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών θα συνεχιστεί και το 2024. Όσο απομακρύνεται ο ορίζοντας για ένα καλύτερο μέλλον για τους πληθυσμούς της περιοχής τόσο θα εντείνεται η απογοήτευση και η απελπισία που δίνουν τροφή σε εξτρεμιστικές ιδεολογίες αυξανόντας το αντι-δυτικό και αντι-ευρωπαϊκό αίσθημα που υποδαυλίζεται και από δυνάμεις που προσπαθούν να ανακτήσουν επιρροή στην περιοχή όπως η Μόσχα, η Αγκυρα και η Τεχεράνη.

Οι αλληπάλληλες κρίσεις που έπληξαν τις περισσότερες χώρες της Νότιας Μεσογείου έχουν δημιουργήσει μια, προς το παρόν, μη ανατρέψιμη αλληλοχία αρνητικών εξελίξεων. Οι μη ρεαλιστικές προσδοκίες από τη λεγόμενη «αραβική άνοιξη» γρήγορα έδωσαν τη θέση τους στον συνεχιζόμενο

εμφύλιο πόλεμο στη Συρία και στη Λιβύη, στην κατάρρευση του χρεοκοπημένου Λιβάνου, στον αγώνα εξοπλισμών της Αλγερίας και του Μαρόκου, στη διάδοση της ισλαμικής τρομοκρατίας, στην αύξηση των προσφύγων. Η αισιοδοξία αντικαταστάθηκε από την απογνώση. Οι νέοι άνθρωποι εγκαταλείπουν τις χώρες τους εξαιτίας των πολέμων, την έλλειψη ελευθερίας, την έλλειψη δουλειάς και προοπτικές για το μέλλον τους. Και σαν να μην έφταναν όλες αυτές οι πηλινές, η κλιματική κρίση άρχισε να πλήττει τη Μεσόγειο περισσότερο απ' ό,τι άλλες περιοχές του πλανήτη με πολύ αρνητικές επιπτώσεις σε σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες.

Μετά τη δύσκολη περίοδο της παγκόσμιας επιδημίας του Covid ήρθε το σοκ της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, της απόδοσης των τιμών της ενέργειας και των τροφίμων. Οι περισσότερες μη ευρωπαϊκές χώρες της Μεσογείου πήραν αποφάσεις από την ευρωπαϊκή πολιτική απέναντι στη Ρωσία και σε πολλές ψηφοφορίες στον ΟΗΕ είτε απείχαν είτε καταψήφισαν τις ευρωπαϊκές προτάσεις. Ο ρωσο-ουκρανικός πόλεμος δημιούργησε πρόσθετες συνθήκες για να βαθύνει το χάσμα με την Ευρώπη και τη Δύση. Η επιρροή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις χώρες της περιοχής μειώνεται σταθερά και πολλαπλασιάζονται τα φαινόμενα «αυτονομίσης» χωρών που παραδοσιακά ακολουθούσαν τη στρατηγικές επιλογές της Ευρώπης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Τουρκία που δεν ακολουθεί τις δυτικές κυρώσεις έναντι της Μόσχας, αλλά και το Μαρόκο που απέχει από την καταδίκη της ρωσικής εισβολής στις ψηφοφορίες στον ΟΗΕ.

Δεν υπάρχουν, στον ορατό μέλλον, προοπτικές αναβίωσης της ερπεντορικής διαδικασίας ανάμεσα στο Ισραήλ και στους Παλαιστίνιους, ενώ η κατάσταση στη Συρία θα συνεχίσει να εξάγει αστάθεια με τη ροπή προσφύγων αλλά και με την εδραίωση της στρατιωτικής παρουσίας της Ρωσίας στα παράλια της Ανατολικής Μεσογείου, στη Λατάκια και στην Ταρτούς.

Κάποια αισιοδοξία για υπογραφή συμφωνίας για τα πυρηνικά του Ιράν που επικράτησε μετά την ανάληψη της αμερικανικής προεδρίας από τον Μπάιντεν έχει οριστικό εξανημισθεί μετά την επίθεση της Χαμάς στο Ισραήλ και την, προς το παρόν, ελεγχόμενη αντιπαράθεση Ισραήλ με τους Χεζμπολά του Λιβάνου, που διαθέτουν στενοάς δεσμούς με την Τεχεράνη.

Το 2023 ξεκίνησε με πολύ κακούς οικονομικούς για την περιοχή της Μεσογείου. Το 2024 ξεκινά με ακόμα πιο δυσόπινα σημάδια. Οι δραματικές εξελίξεις στη Γάζα δημιουργούν εκρηκτικές συνθήκες στις σχέσεις της Ευρώπης με λαούς της περιοχής και διαβρώνουν ακόμα βαθύτερα την ήδη κλονισμένη σχέση τους. Η συνέχιση των εχθροπραξιών στη Γάζα και η ενδεχόμενη επέκτασή τους στον Λίβανο θα θέσουν σε κίνδυνο τη σταθερότητα πολλών αραβικών χωρών και ίσως βαθύνουν το ρήγμα με την Ευρώπη ακόμα και σε διακρατικό επίπεδο.

Το μόνο παρήγορο που θα μπορούσε να προκύψει μέσα από αυτό το μαύρο τοπίο θα ήταν η συνειδητοποίηση από την Ευρώπη ότι απαιτείται μια ολοκληρωμένη πολιτική απέναντι στη νότια γειτονιά μας. Ίσως δοθεί η χαριστική βολή στις ψευδαισθήσεις ότι μπορούμε να είμαστε ασφαλείς όταν η γειτονιά μας μαστίζεται από αστάθεια και συγκρούσεις.

ΕΥΡΩΣΕΣ / ΕΠΙΧΑΡΜΕΤΗΣ ΣΑΛΕΜ

Το 2023 ξεκίνησε με πολύ κακούς οικονομικούς για την περιοχή της Μεσογείου. Το 2024 ξεκινά με ακόμα πιο δυσόπινα σημάδια. Οι δραματικές εξελίξεις στη Γάζα δημιουργούν εκρηκτικές συνθήκες στις σχέσεις της Ευρώπης με λαούς της περιοχής και διαβρώνουν ακόμα βαθύτερα την ήδη κλονισμένη σχέση τους